

2. KONKORDANCJE I BIBLIE INTERLINEARNE: DOSTĘP DO ORYGINAŁU BIBLII

Praca z konkordancją

Szczegółowa analiza tekstu hebrajskiego i greckiego nie jest możliwa bez wykorzystania konkordancji i Biblii Interlinearnej. Konkordancja to zestaw wszystkich oryginalnych, hebrajskich i greckich, słów użytych w Biblii z ich odpowiednikami w danym języku przekładu (np. angielskim) i odnośnikami pozwalającymi te słowa natychmiast w Biblii zlokalizować. Biblia interlinearna to Biblia, w której oryginalny tekst hebrajski lub grecki zestawiony jest, linijka po linijce, z tekstem przekładu na dany język.

Są to niezbędne i zarazem wystarczające narzędzia do studiowania Biblii. Nie są to pomoce, jak się je powszechnie reklamuje, przeznaczone wyłącznie dla studentów teologii czy studentów języków obcych (szczególnie interlinearne wydania Biblii). Choć być może takie właśnie było założenie ich autorów, wielu absolwentów studiów teologicznych nawet nie potrafi posługiwać się tymi pomocami, co świadczy o ich braku przygotowania do głoszenia Słowa Bożego. Samo użycie tych narzędzi jest w zasadzie proste, choć wymaga niejakego obeznania. Za to brak ich wykorzystania w analizie Słowa Bożego oznacza ignorancję i obojętność w procesie dochodzenia do prawdy.

Ani konkordancje ani Biblie interlinearne nie są żadną ingerencją w Słowo Boże. Należy pamiętać, że użycie tych pomocy nie ma nic wspólnego z manipulacją czy zmianą znaczenia Słowa Bożego. Nie jest to dodawanie ani odejmowanie z przekazu Boga lecz pomoc ułatwiająca studiowanie Słowa. Istnieje zatem znacząca różnica pomiędzy konkordancjami i analizą Słowa zawartego w samej Biblii a źródłami pozabiblijnymi, wprowadzającymi własny komentarz oparty na przemyśleniach jakiegoś człowieka.

Problemem polskich studentów Biblii jest fakt, że w języku polskim tak naprawdę nie ma odpowiednich pomocy, co nie może być oczywiście żadnym usprawiedliwieniem. Konkordancje wydane w języku polskim są w rzeczywistości tylko zbiorem słów użytych w wersji polskiej Biblii, jednak nie mają żadnych odnośników do słów oryginalnych. Dlatego jedynymi konkordancjami przydatnymi w pracy nad Biblią są konkordancje wydane w języku angielskim, z których zasadniczo wyróżnia się dwie: *Strong's Exhaustive Concordance of the Bible* i *Young's Analytical Concordance to the Bible*. Konkordancja Stronga jest prostsza w użyciu, dlatego jest powszechniej stosowana. Należy przy tym pamiętać, że obie konkordancje są zsynchronizowane z tłumaczeniem angielskim Biblii we wspomnianej wcześniej wersji KJV (*King James Version*) czyli z Biblią Króla Jakuba. Na szczęście jest to najlepszy przekład angielski; lepszy od przekładów polskich.

Ogólnie rzecz biorąc, konkordancja służy do szybkiej lokalizacji danego słowa użytego w Biblii, zarówno oryginalnego jak i angielskiego. Wybieramy, na przykład, jakieś słowo w języku angielskim z Biblii Króla Jakuba, a następnie sprawdzamy gdzie i ile razy słowo to zostało użyte w całej Biblii. W ten sposób poddajemy analizie Słowo Boże w świetle całej Biblii.

Lista słów w konkordancji zorganizowana jest w porządku alfabetycznym, tak jak w każdym słowniku. Lokalizacja słowa w Konkordancji Stronga opiera się na 3 kolumnach, od lewej do prawej, czyli od tekstu Biblii, w którym analizowane słowo zostało użyte, poprzez odnośnik do miejsca jego użycia w Biblii, do znacznika liczbowego (po prawej stronie). I tutaj uwaga: odnośniki podane są w postaci skrótów, z którymi należy się wcześniej zapoznać. Na przykład, skrót *Dn 12:11* oznacza Księgę Daniela, rozdział 12, werset 11.

Student może być zaskoczony kiedy okazuje się, że danemu słowu przyporządkowany jest nie jeden lecz kilka numerów. Oznacza to, że w języku hebrajskim bądź greckim zostało użytych więcej słów, które przetłumaczono na to samo słowo angielskie. W pierwszej kolejności powinniśmy się jednak trzymać analizy wybranego słowa, to znaczy, sprawdzić te miejsca w Biblii, w których użyto tego samego oryginalnego słowa, co w interesującym nas fragmencie. Czasami analiza słów okazuje się bardzo czasochłonna kiedy dane słowo angielskie ma więcej odpowiedników w oryginalnych słowach Biblii, które na dodatek mają wiele synonimów. Dlatego, jeżeli poszukiwane słowo występuje w Biblii kilkaset lub kilka tysięcy razy, jego analiza może zabrać kilka dni a nawet miesięcy, przy czym mówimy tu wyłącznie o analizie czysto technicznej, bez analizy duchowej. Nie wolno nam się jednak zrażać, gdyż najczęściej analizę danego słowa można przeprowadzić w ciągu kilku godzin. Dlatego naszym celem nadrzędnym nie powinno być skrócenie sobie czasu pracy ale ustalenie czy analiza z rozszerzeniem na inne słowa jest absolutnie konieczna.

Może się też zdarzyć, że konkretne słowo nie ma oznaczenia liczbowego, co oznacza, że albo słowo to nie zostało użyte w oryginale i dodał go tłumacz, albo brak jest jasnej identyfikacji tego słowa. Można to wówczas sprawdzić w Biblii Interlinearnej, o czym nieco później.

Sporadycznie zdarza się też, że jedno słowo angielskie posiada dwa oznaczenia liczbowe, co oznacza, że dwa różne słowa z oryginalnego tekstu hebrajskiego lub greckiego zostały przetłumaczone jako to samo słowo angielskie.

Wybierając jakieś słowo, na przykład z Nowego Testamentu, najpierw sprawdzamy ile razy słowo to zostało użyte w Nowym Testamencie. Ponieważ wybór słowa dotyczył Nowego Testamentu, powinniśmy pamiętać, że odpowiednikiem tego słowa angielskiego w przekładzie KJV, który nieco odbiega od oryginału, jest określone słowo greckie.

Następnie grupujemy wszystkie fragmenty, w których zostało użyte to słowo na podstawie przyporządkowanego mu numeru z prawej kolumny. Zakładając, że nasze słowo ma numer 100, szukamy samych setek. Założymy, że znajdujemy 10 takich numerów. Oznacza to, że analizowane słowo zostało użyte 10 razy. Wypisujemy zatem wszystkie 10 odpowiedników tego słowa w Nowym Testamencie (środkowa kolumna). To dopiero jednak pierwsza część analizy.

Druga część analizy polega na sprawdzeniu czy dane słowo greckie nie posiada synonimów czyli wyrazów bliskoznacznych oraz czy nie jest wyrazem wieloznacznym. Rzadko się zdarza, żeby tak nie było. W tym celu zaglądamy do słownika greckiego, który znajduje się z tyłu konkordancji, i odszukujemy numer 100. Numery uporządkowane są rosnąco, począwszy od numeru 1. W słownikach, zarówno w greckim jak i w hebrajskim, jest to porządek alfabetyczny.

Choć wydaje się to oczywiste, należy pamiętać, że odszukując numer w słowniku powinniśmy szukać danego słowa we właściwym słowniku, to znaczy, jeżeli analizujemy słowo hebrajskie, odnosimy się do słownika hebrajskiego (pierwszego w kolejności), zaś analizując słowo greckie, odnosimy się do słownika greckiego. Zarówno jeden jak i drugi słownik posiadają oznaczenia liczbowe w porządku rosnącym, co oznacza, że istnieje zarówno słowo greckie o numerze 100 jak i słowo hebrajskie o numerze 100, zatem łatwo o pomyłkę.

Dla odróżnienia numeracji liczb Starego i Nowego Testamentu, oznaczenia słów greckich są wydrukowane pismem pochyłym, jednak cyfry są tak małe, że trudno je odróżnić. Zatem kursywa w oznaczeniu liczbowym oznacza odnośnik do słownika greckiego i nie należy jej przypisywać żadnego innego znaczenia.

Wróćmy do naszego przykładowego numeru 100. **Założmy, że słowo to ma na przykład dwa synonimy, czyli wyrazy bliskoznaczne lub dwa wyrazy wieloznaczne, które łącznie, jako słowo z numerem 100, występują na liście 10 razy.** Powtarzamy wówczas pierwszą część

analizy, to znaczy, wyszukujemy miejsca występowania tych dwóch słów w tekście Nowego Testamentu. Powiedzmy, że każde z tych słów występuje 5 razy. Spisujemy wtedy kolejne 10 odnośników z Biblii (z kolumny środkowej), pamiętając, aby szukać tylko słów, którym przyporządkowany został numer 100.

Należy też pamiętać, że wyszukując dane słowo musimy je sprawdzić w każdej możliwej formie czyli w czasie teraźniejszym, przeszłym (uwaga na angielskie czasowniki nieregularne), w liczbie mnogiej, w formie *gerundium* (z angielską końcówką „-ing”), itp. W przypadku angielskich czasowników regularnych, należy uwzględnić możliwość użycia przez Biblię *KJV* języka archaicznego, w którym występują formy z końcówką „-eth”. Szukamy po prostu do skutku, aż znajdziemy wszystkie formy.

Nasza analiza wykazała zatem, że słowo greckie o numerze 100 występuje w Nowym Testamencie łącznie 20 razy: 10 razy jako słowo z analizowanego przez nas wersetu oraz 10 razy w formie dwóch synonimów lub wyrazów wieloznacznych.

Dla bardziej dogłębnej analizy, jeżeli uzyskany obraz nie jest wystarczająco szczegółowy bądź budzi wątpliwości, powinniśmy także poddać poszukiwane przez nas słowo analizie w Starym Testamencie. Jest to o tyle trudne, że słowo lub słowa hebrajskie mogą za sobą pociągnąć kolejne synonimy czy kolejne wyrazy wieloznaczne.

Najlepiej kiedy werset ze Starego Testamentu mamy zacytowany w Nowym Testamencie (dużo takich cytatów pochodzi z Księgi Psalmów). Wówczas posiadamy oficjalne pozwolenie Biblii na zestawienie określonego słowa greckiego z hebrajskim. W innych przypadkach musimy to zrobić metodą prób i błędów.

Jeszcze bardziej szczegółową formą analizy danego słowa jest poszukiwanie jego pochodzenia, a zwłaszcza słowa źródłowego, z którego analizowane słowo się wywodzi. W szerszym tego słowa znaczeniu, jest to analiza etymologiczna, oparta na pochodzeniu wyrazów, czyli wykryciu pierwotnego znaczenia danego wyrazu, jego rozwoju, struktury, zmiany znaczenia i formy pod wpływem upływu czasu, itp. Pozwala to często na rozwianie wątpliwości co do znaczenia tego słowa, gdyż nie można ufać żadnemu przekładowi na język obcy i zawsze należy uwzględnić możliwość popełnienia błędu przez tłumacza. Skoro człowiek podatny jest na błąd, badania etymologiczne danego słowa należy oceniać obiektywnie. Subiektywna ocena może wynikać z kontekstu analizy.

Słowniki języka hebrajskiego i greckiego na końcu Konkordancji Stronga, obok podania znaczenia danego słowa w języku angielskim, zawierają informacje co do jego pochodzenia, a nawet sugerują wymowę danego słowa w języku angielskim.

Użycie dwóch konkordancji, to znaczy Stronga i Younga równocześnie, często ułatwia proces wyszukiwania. Najpierw w słowniku hebrajskim bądź greckim na końcu Konkordancji Stronga wyszukujemy, a następnie spisujemy słowo oryginalne (w pisowni angielskiej) oraz wszystkie jego angielskie tłumaczenia (z uwzględnieniem synonimów i/lub wyrazów wieloznacznych), a następnie wyszukujemy te wyrazy w Konkordancji Younga, w której słowa te są już odpowiednio pogrupowane pod szukanym słowem hebrajskim bądź greckim.

Praca z Biblią interlinearną

W Biblii interlinearnej mamy obok siebie wersety oryginalne, hebrajskie w Starym Testamencie i greckie w Nowym Testamencie, i ich dosłowny przekład na język obcy.

W języku angielskim istnieje doskonałe narzędzie jakim jest Biblia interlinearna Jaya Greena (*Green's Interlinear Bible*), która obejmuje zarówno tekst interlinearny Starego Testamentu, w 3

tomach (*The Interlinear Hebrew-Aramaic Old Testament*), jak i tekst interlinearny Nowego Testamentu w 1 tomie (*The Interlinear Greek-English New Testament*). Dodatkową zaletą tego narzędzia jest taka, że Biblia interlinearna Greena jest zsynchronizowana z oznaczeniami liczbowymi w Konkordancji Stronga. Pozwala to na jeszcze bardziej szczegółową analizę Słowa Bożego, opartą na dosłownym przekładzie. Biblia ta zawiera także tekst w języku angielskim (z lewej strony) w oficjalnym przekładzie tłumacza, by można było dostrzec różnicę pomiędzy tekstem dosłownym a tekstem „odzianym” w odpowiednią formę stylistyczną.

W Biblii interlinearnej Greena teksty nie są umieszczone obok siebie lecz jeden pod drugim, czyli angielski pod hebrajskim bądź angielski pod greckim, przy czym nad słowami hebrajskimi bądź greckimi umieszczone są oznaczenia liczbowe Stronga czyli numery, które wyszukuje się w odpowiednich słownikach na końcu Konkordancji Stronga. Należy też pamiętać, że tekst hebrajski pisany jest od prawej do lewej, dlatego też tłumaczenie angielskie poniżej również zapisane będzie w tym samym kierunku.

Na pierwszy rzut oka korzystanie z konkordancji wydaje się bardzo skomplikowane, jednak oswojenie się z tym procesem wymaga tak naprawdę kilku lub kilkunastu minut. Rzetelność i powaga wymagane podczas analizy Słowa Bożego oznaczają, że taka analiza nie powinna być analizą powierzchowną, gdyż im mniejsza znajomość użycia danego słowa, tym większe prawdopodobieństwo popełnienia błędu i wyciągnięcia fałszywych wniosków.

Biblie interlinearne są dodatkowym, niezwykle cennym, narzędziem wykorzystywanym do głębokiej analizy, w której każde słowo czy jego forma, wymagają osobnego wglądu.

Postęp techniki w ciągu ostatnich 20 lat sprawia, że wiarygodność konkordancji i Biblii interlinearnych stale wzrasta, gdyż wyniki analizy generowane są obecnie przez komputer.

Opracowanie programów komputerowych z użyciem konkordancji, zarówno Stronga jak i Younga, sprawia, że obecnie praca studenta Biblii jest niezwykle komfortowa. Przedstawione wcześniej sposoby posługiwania się konkordancjami mogą z powodzeniem zostać zastąpione odpowiednimi programami, w których znalezienie danego słowa w Biblii polega na wpisaniu go w wyszukiwarce, która generuje wszystkie miejsca występowania tego słowa w Biblii, wraz z wszystkimi jego synonimami i/lub wyrazami wieloznacznymi. Użycie programów komputerowych może jednak nie być wystarczające do pełnej analizy, w której ważnym jest uwzględnienie występowania innych słów czy pochodnych badanego słowa. Najlepiej wówczas zastosować konkordancję i program jednocześnie. W konkordancji wyszukujemy słowo, z którego analizowany wyraz się wywodzi, albo słowo pochodne, które następnie wyszukujemy za pomocą programu komputerowego. Poprawność występowania znalezionych słów możemy porównać z Biblią interlinearną.

Dodatkową zaletą programu komputerowego jest to, że generuje on wszystkie wersety, w których analizowane słowo zostało użyte, które następnie możemy skopiować i wydrukować. To niezwykle oszczędność czasu.

Przy wszystkich zaletach użycia konkordancji czy Biblii interlinearnych należy pamiętać, że statystyczna analiza słowa czy wersetu to tylko część techniczna, która wymaga odpowiednika w postaci analizy przekazu duchowego. Tutaj jedyną pomocą jest sam Bóg. Słowo Boże albo otwiera albo zamyka oczy czytelnika na poznanie woli Bożej. Nad zrozumieniem Słowa człowiek nie ma żadnej kontroli. Samozaparcie czy fakt, że ktoś studiuje Biblię po 20 godzin dziennie nie zapewnia nikomu żadnej przewagi w kwestii poznania głębi Boga, która przekazywana jest poprzez Ducha. Pierwsze konkordancje istniały już pod koniec XIX wieku a, jak widać, kościoły nie uczyniły z nich większego pożytku, gdyż taka była wola Boga, bowiem Rozdział 12 Księgi Daniela wskazuje na otwarcie duchowego objawienia Biblii dopiero w czasie ostatecznym czyli w czasie, w którym powstaje nasze studium.

W tym miejscu ponownie zapraszamy studentów Biblii z całego świata do udziału w naszym projekcie analizy Biblii zmierzającej do odkrycia jej przekazu duchowego, to znaczy tych, którym poznanie tego przekazu zostało lub zostanie przez Boga udzielone.